

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Curs de formare: Facilitator de învățare permanentă în școală

TEMA 1: Ce este învățarea permanentă? Definiri conceptuale și abordări practice

Resurse pentru lectură și informare

Autor: Iulian Apostu

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI!

Mai 2014

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

1. Abordări conceptuale ale termenului de educație a adulților

În ultima vreme, asistăm la o depășire a granițelor conceptuale ale educației adulților, așa cum erau conturate acestea acum 20-30 de ani. Termenul de educație a adulților este din ce în ce mai des înlocuit cu termenul de educație permanentă (lifelong learning). Învățarea la adulți este văzută din ce în ce mai mult, nu doar ca un proces individual, ci ca o dimensiune importantă a participării adulților la viața socială și economică. Limitele înțelegerii învățării ca pregătire pentru viață au fost depășite prin definirea învățării ca strategie esențială de reușită socială în condiții de viață și muncă în permanentă schimbare.

De asemenea, granițele dintre învățarea formală, informală și cea nonformală au devenit cu mult mai flexibile, de vreme ce orice context de viață poate avea un potențial educațional. Nu mai învățăm doar pentru a obține o calificare, ci învățăm pentru a ne putea găsi locul de muncă dorit și pentru a fi capabili de a-l păstra, pentru a ne dezvolta competențele într-un anumit domeniu, pentru a ști cum să ne petrecem timpul liber, pentru a face față rolurilor sociale pe care le jucăm sau pentru a ne face propriile planuri financiare. Învățăm de la colegi, prieteni, copii sau părinți. Învățăm prin massmedia, internet și computer, cărți sau mentorat. Toate acestea pun într-o nouă lumină studiarea și înțelegerea învățării adulților.

Harrison, R (ed.) **Supporting lifelong learning, Volume 1 Perspective on learning**, Routledge Falmer, London and New York, The Open University, 2002

În sens restrâns, **educația adulților** reprezintă totalitatea experiențelor de învățare prin care trece un individ după ce a depășit vârsta legală de înscriere într-un sistem de educație și formare profesională inițială obligatorie. Cel mai adesea, educația adulților se delimitează prin raportare la educația copiilor, aceștia din urmă fiind integrați încă în sisteme formale de educație obligatorie și formare profesională inițială. Termenul de educație a adulților a cunoscut accepțiuni diferite de-a lungul istoriei și în spații culturale diferite, dezvoltările recente punând însă accentul pe înțelegerea educației adulților din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți. Din această perspectivă, educația adulților cuprinde atât formarea profesională continuă (legată mai ales de progresul în carieră și în viața profesională), cât și componenta de dezvoltare personală și civică (orientată mai ales pe educarea unei pasiuni, a unor interese personale de cunoaștere, de manifestare a comportamentului civic sau de petrecere a timpului liber).

Ce este învățarea formală?

Învățarea formală reprezintă o învățare organizată și structurată, care se realizează într-un cadru instituționalizat (școli, universități, instituții sau centre de formare profesională etc.) și se fundamentează pe o proiectare didactică explicită. Acest tip de învățare are asociate

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

obiective, durate și resurse, implica intenția celui care învață și se finalizează cu certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite.

Dincolo de școală sau alte contexte formale, oamenii învață mai mult sau mai puțin conștient, într-un mod mai mult sau mai puțin organizat și în alte situații. Astfel de situații poartă denumirea de contexte non-formale sau informale de învățare.

Ce este învățare non-formală?

Învățarea non-formală este considerată ca fiind învățarea integrată în cadrul unor activități planificate, care, deși nu sunt proiectate explicit ca reprezentând activități structurate de învățare (neavând asociate obiective explicite, durate prestabilite și sprijin pentru învățare), conțin elemente de învățare (de ex. învățarea în cadrul unor echipe mixte formate din angajați cu experiență și debutanți – învățare prin mentorat, tutorat etc.). Acest tip de învățare depinde de voința celui care învață și nu conduce în mod neapărat la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite.

Ce este învățare informală?

Învățarea informală reprezintă rezultatul unor activități zilnice legate de muncă (de la colegii de serviciu, de la clienți, de la vizitatori întâmplători), mediul familial (de la părinți, frați, bunici, parteneri de viață), timpul liber (hobby-uri, vacanțe etc.), și nu este organizată sau structurată din punctul de vedere al obiectivelor, duratei sau sprijinului pentru învățare. Acest tip de învățare nu este dependent de intenția celui care învață și nu conduce neapărat la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite.

Asadar, învățând formal, non-formal sau informal, la școală, la locul de muncă, acasă sau în oricare alte situații, învățăm de fapt permanent, la orice vârstă, chiar și fără să conștientizăm asta.

Ce înseamnă învățarea permanentă?

Conform comunicatului Comisiei Europene din noiembrie 2001 – *Realizare unei arii europene a educației permanente* – termenul de învățare permanentă este definit astfel: *totalitatea activităților de învățare care se produc de-a lungul întregii vieți, în scopul îmbunătățirii cunoștințelor, abilităților și competențelor dintr-o multiplă perspectivă: personală, civică, socială sau ocupațională.*

Conform aceluiași document, învățarea permanentă presupune:

- *Dobândirea și actualizarea oricărui tip de abilități, interese, cunoștințe și calificări, începând cu educația prescolară până la perioada de după pensionare. Conceptul de învățare permanentă promovează astfel dezvoltarea cunoștințelor și competențelor necesare fiecărui cetățean pentru a se adapta la o societate bazată pe cunoaștere și pentru a participa activ în toate sferile vieții economice și sociale, detinând astfel controlul propriului viitor.*
- *Valorizarea oricărui formă de învățare, incluzând: învățarea în contexte formale, cum ar fi, de exemplu, un curs urmat la universitate; învățarea non-formală, cum ar fi de pildă abilitățile profesionale dobândite la locul de muncă; învățare informală, cum ar fi învățarea inter-generații (ex. părinți învățând să folosească mijloacele moderne de comunicare de la copiii lor sau învățarea unui instrument împreună cu un prieten).*

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Conform acestei definiții, învățarea permanentă presupune ca *oportunitățile de învățare să fie disponibile tuturor cetățenilor și în orice moment*. Concret, aceasta înseamnă ca fiecare individ poate să își alcatuiască propriul parcurs de educație și formare, adaptat nevoilor și intereselor personale, în orice moment al vieții. Conținutul învățării, modul în care se realizează învățarea și contextul în care aceasta se produce poate varia, în funcție de cel care învață și de propriile cerințe de învățare.

Învățarea permanentă înseamnă, de asemenea, a oferi programe de tip „A doua șansă” pentru actualizarea competențelor de bază dar și pentru a beneficia de oportunități de învățare de nivel mai înalt. Aceasta presupune ca ofertele sistemelor de educație trebuie să devină mai deschise și mai flexibile, astfel încât aceste oportunități să poată fi cu adevărat adaptate la nevoile celui care învață și la potențialul real al acestuia.

Scurtă incursiune istorică privind educația permanentă - de la „paideia” către „eudaimonia”

O scurtă incursiune în istoria gândirii filosofice ne demonstrează că interesul pentru educație și învățare a existat încă din cele mai vechi timpuri, cunoscând însă semnificații diferite în funcție de tipul de societate și nivelul de dezvoltare al cunoașterii specific fiecărei perioade istorice. Considerăm însă fundamentale trei paternuri majore de înțelegere a educației permanente: clasic, modern și post-modern, cărora le vom asocia metaforic trei termeni ai gândirii filosofice antice: *paideia*, *phronesis* și *eudaimonia*.

Perioada paideică a dominat multă vreme înțelegerea ideii de educație permanentă la adulți, atingând apogeul în perioada Renașterii prin promovarea modelului enciclopedic ca ideal al educației. În toată această perioadă, educația pe tot parcursul vieții era privită ca o experiență cumulativă a unui individ de a asimila cultura unei societăți, având drept scop atât „apropierea omului de dimensiunea sa culturală”, cât și necesitatea transmiterii acestei moșteniri generațiilor următoare. Contribuții importante în constituirea acestui discurs pe care B. Sukodolski îl denumesc „pedagogia esenței” (Sukodolski, 1969, p.7). au adus atât scrierile filosofice clasice din perioada Antichității (Platon și Aristotel – prin educație omul își desăvârșește esența imuabilă, ideatică și exterioară sieși), sau pedagogii creștini din perioada Evului Mediu (Thomas D'Aquino), cât și pedagogii Renașterii (J.A. Comenius – omul învață toată viața pentru a-și dobândi propria paidee sau J.Locke – omul învață pentru a poseda virtuțile esențiale umane). În absența unor sisteme de educație de tip formal care să se adreseze tuturor cetățenilor, educația a rămas multă vreme apanajul claselor sociale privilegiate, care aveau acces prin tradiție la modele și resurse culturale pentru a-și construi propria „paidee”. Politicile educaționale din această perioadă sunt implicite, private, specifice claselor sociale avantajate. Educația se realizează în familie, prin mentorat sau prin participarea la o comunitate de învățare privilegiată. Chiar și Emil al lui Rousseau primea educația în familie, deși Rousseau este considerat de către B. Sukodolski precursorul „pedagogiei existenței”, ca urmare a noilor perspective asupra „naturii bune” a omului încă de la naștere.

Perioada phronetică caracterizează perioada modernă, o dată cu începutul secolului al XIX-lea, concomitent cu apariția primelor state moderne și a primilor pași către „societatea bunăstării”. Această perioadă ne propune un alt tip de discurs al educației pe tot parcursul vieții, bazat pe o perspectivă a eticii sociale, ancorat într-o perspectivă mai pragmatică a dreptului fiecărui cetățean la educație, dar și susținerea educației ca un mijloc pentru

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

atingerea unor obiective sociale specifice cum ar fi: creșterea nivelului de educației la nivelul societății, pregătirea pentru o profesie, dobândirea unui statut socio-economic mai înalt, prosperitate și bunăstare. Educația nu mai reprezintă un scop în sine, ci ea este subsumată unor nevoi sociale și individuale specifice ale tuturor cetățenilor, indiferent de rang social, etnie, rasă sau religie. Declarația Universală a Drepturilor Omului semnată la 10 decembrie 1948 de către Adunarea Generală a O.N.U. recomanda statelor membre să publice și să distribuie textul acesteia „indiferent de statutul politic al țărilor sau teritoriilor”. La articolul 26, declarația statuează că orice persoană are dreptul la învățătură, cel puțin la nivel general, și acces egal la formare profesională și universitară. Industrializarea societății conduce la nevoia unei forțe de muncă specializate. Omul învață pentru a se adapta la cerințele tot mai complexe ale societății. Este perioada apariției și dezvoltării sistemelor publice de educație, în care statul își asumă responsabilitatea educării tuturor cetățenilor prin politici explicite și afirmative, normative sau procedurale. În domeniul educației permanente, unul dintre cele mai importante discursuri îl reprezintă celebrul raport *Comoara lăuntrică* a lui J. Delors (1996), care prin celebrul său pilon „a învăța să fii” face trecerea de la această etapă phronetică la o nouă perspectivă de abordare a educației permanente, de tip postmodern.

Perioada eudaimonică caracterizează discursul mai recent al educației pe tot parcursul vieții, în care educația permanentă nu mai reprezintă doar un mijloc prin care indivizii își pot atinge obiective specifice în viață. Educația este o permanentă căutare, un proces care nu se finalizează niciodată, o trăire a individului care învață pentru propria sa împlinire, pentru a se descoperi și redescoperi pe sine printr-o raportare individuală la cunoaștere și prin interacțiunea cu ceilalți. Societate post-industrială presupune indivizi capabili să se adapteze permanent solicitărilor unei vieți în permanentă schimbare, în care mobilitatea profesională și geografică devine o caracteristică importantă. Cunoașterea devine capitalul esențial al economiei, iar învățarea o strategie conștientizată. Acest discurs a fost stimulat de abordările neo-liberale în politicile educaționale, dar și de perspectivele post-moderne ale filosofiei, sociologiei și psihologiei contemporane, care chestionează sensurile cunoașterii și ale procesului de învățare, conferind fiecărui individ libertatea de a redescoperi semnificații proprii sale cunoașteri și deveniri.

Totodată, conform lui teoriile neoliberaliste asupra societății, în centrul dezvoltării sociale stă individul, cu valențele și nevoile sale, în timp ce rolul statului în a furniza o educație relevantă pentru toți tinde să piardă teren. Într-o analiză a discursului contemporan asupra educației permanente, C. Griffin¹ observa că principala cauză a nevoii unui nou discurs consistă tocmai în faptul că politicile sociale promovate de statul bunăstării și-ar fi stabilit obiective dificil de atins: coeziunea socială, oportunități egale sau cetățenia activă. Mai mult, Griffin pune sub semnul întrebării chiar și nevoia unor politici în domeniul educației permanente într-o societate globală, de vreme ce indivizii sunt responsabili pentru propria lor devenire iar statul e departe de a acoperi toate nevoile unui individ.

Așadar, discursul contemporan cu privire la educația permanentă se fundamentează pe următoarele instanțe:

¹ Griffin, C. M. (1999) *Lifelong learning and welfare reform*. International Journal of Lifelong Education Vol 18 Nr 6 Noiembrie-December 1999 (431-452)

- omul nu poate cunoaște adevărul absolut, el trăiește într-o lume de adevăruri posibile care pot fi confirmate prin chestionarea permanentă a sensurilor;
- societate post-industrială presupune indivizi capabili să se adapteze permanent solicitărilor unei vieți în permanentă schimbare;
- învățarea înseamnă reflecție personală permanentă asupra propriilor obiective, strategii și rezultate ale învățării;
- învățarea nu se produce doar în sistemele tradiționale de educație ci și în alte contexte, mai ales în comunități specifice (reale sau virtuale).

	Instanțe filosofice	Instanțe sociale	Instanțe psihologice	Politici educaționale
Perioada <i>paideică</i>	Omul învață pentru a deveni liber, pentru a se identifica cu natura sa culturală. Omul deține cultura prin educație și o transmite generațiilor viitoare.	Societatea este structurată pe o polarizare a claselor sociale, doar cele privilegiate având acces la cunoaștere.	Învățarea este un proces cumulativ de asimilare a cunoașterii și dezvoltare a virtuților fundamentale ale omului.	Politici implicite, specifice claselor sociale avantajate. Educația se realizează în familie, prin mentorat sau prin participarea la o comunitate de învățare privilegiată.
Perioada <i>phronetică</i>	Omul capătă dreptul la învățătură. El învață pentru a-și atinge obiective și pentru a-și satisface necesități specifice.	Industrializarea societății conduce la nevoia unei forțe de muncă specializată. Omul învață pentru a se adapta la cerințele tot mai complexe ale societății.	Învățarea reprezintă procesul prin care indivizii dobândesc capacități și competențe specifice. Teoriile constructiviste ale învățării dezvoltă noi abordări ale procesului educațional.	Politici publice explicite care vizează accesul tuturor categoriilor sociale la educație.
Perioada <i>eudaimonică</i>	Omul nu poate cunoaște adevărul absolut, el trăiește într-o lume de adevăruri posibile care pot fi confirmate prin chestionarea permanentă a sensurilor.	Societate post-industrială presupune indivizi capabili să se adapteze permanent solicitărilor unei vieți în permanentă schimbare. Strategiile devin tot mai individualizate. Globalizarea pieței forței de muncă și mobilitate profesională sau geografică. Riscul excluderii și lipsei de coeziune la nivel social.	Învățarea prin reflecție personală asupra propriilor obiective, strategii și rezultate ale învățării.	Politici publice explicite focalizate pe nevoi individuale specifice sau comunități bine definite. Apariția sistemelor alternative de educație, focalizate pe grupuri țintă.

Ca urmare, discursul actual privind învățarea permanentă pune în fața decidenților în domeniul politicilor educaționale o serie de noi provocări:

- dispersarea și fragmentarea sistemelor de valori la nivel social, de vreme ce adevărul este permanent chestionabil;
- accentuarea discrepanțelor între diverse grupuri sociale și creșterea riscului de excludere socială (cei care au pierdut prima șansă de a-și dezvolta competențe de bază în învățare vor continua să fie tot mai defavorizați);
- scăderea nivelului de coeziune socială, de vreme ce strategiile de supraviețuire sunt tot mai individualizate;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- relativizarea sistemelor formale de educație și valorizarea altor contexte în care indivizii învață prin experiență proprie sau prin interacțiune cu ceilalți;
- mobilitatea profesională și geografică a indivizilor în condițiile globalizării pieței forței de muncă.

Fără îndoială, termenul de educație a adulților a suferit în ultimele decenii **transformări** importante. Aceste schimbări vizează atât extinderea sferei conceptuale, cât și modificări privind natura, conținutul și structura educației adulților. Principalele fenomene care au determinat aceste transformări pot fi sintetizate după cum urmează:

1. **Dezvoltarea cercetărilor în domeniul teoriilor învățării** au evidențiat noi modele de învățare la adulți care au menirea de a reconsidera natura, procesul și scopul învățării adulților. Ca urmare, a fost depășită accepțiunea conform căreia adulții își diminuează capacitatea de învățare o dată cu înaintarea în vârstă. De asemenea, studiile de pionierat privind specificul **învățării informale** atrag atenția asupra valențelor educaționale ale tuturor contextelor sociale, indiferent de nivelul și structura intențională și conștientizată a experiențelor de învățare la care participă adulții. Cercetările privind **învățarea ca proces social și cultural**, precum și cele privind **impactul culturii organizaționale asupra învățării la adulți** au extins de asemenea, câmpul de înțelegere a învățării adulților.
2. Asistăm totodată la **extinderea responsabilității privind educația adulților din plan individual în plan social**. Educația adulților nu mai este doar o responsabilitate individuală a celui care dorește să își păstreze locul de muncă sau să își petreacă timpul liber într-un mod cât mai interesant. Educația adulților a devenit o dimensiune importantă a societății învățării, a devenit o **politică socială**.
3. **Creșterea mobilității forței de muncă a determinat extinderea sferei formării profesionale continue** de la o accepțiune mai restrânsă privind dezvoltarea competențelor profesionale necesare la locul de muncă la competențe sociale mult mai extinse. Ca urmare, formarea profesională continuă tinde să cuprindă o arie din ce în ce mai largă în sfera educației adulților. O paralelă între perspectiva tradițională și cea modernă a sensurilor formării profesionale continue evidențiază această tendință.
4. **Tendențele demografice** cu care se confruntă astăzi Europa, configurate de procesul de **îmbătrânire rapidă a structurii populației**, concomitent cu scăderea natalității modifică compoziția forței de muncă și sistemul cererii de servicii de sănătate, sociale și de educație. În acest context, **reconsiderarea activității adulților, chiar și după atingerea vârstei legale de pensionare** devine un subiect important de reflecție atât pentru specialiștii în educația adulților, cât și pentru cei care proiectează politicile sociale.
5. **Noile tehnologii informaționale** utilizate pe scară largă au impulsionat dezvoltarea unor modalități extrem de diverse și accesibile la educație pentru toți, indiferent de vârstă sau rezidență. Utilizarea modelelor de educație la distanță, accesul Internet, poșta electronică etc. au fundamentat un nou model de învățare denumit e-învățare (e-learning), al cărui câmp de cercetare este în plină ascensiune.
6. **Creșterea importanței dezvoltării resurselor umane, a capitalului social, în cadrul noilor politici de dezvoltare economică** au determinat apariția unor politici și programe diversificate de stimulare a participării la educației a populației adulte, ca

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI!

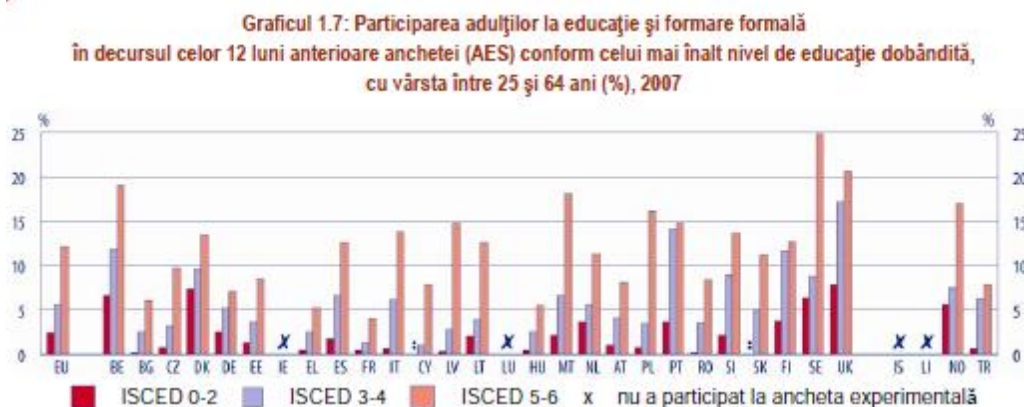

o condiție a dezvoltării economice durabile. Disparitățile regionale au fost abordate astfel și din prisma dezvoltării capitalului uman și nu doar a indicatorilor economici, politicile de dezvoltare a participării la educație în zonele defavorizate fiind însoțite de programe de dezvoltare a resurselor umane.

Ca urmare, asistăm la o redimensionare a înțelegerii termenului de educație a adulților, fundamentată pe redefinirea „conceptului de învățare ca fenomen psihologic sau cognitiv, individual și intern al celui care învață, către o înțelegere a învățării ca proces social, contextualizat, aparținând unui anumit tip de cultură și participare socială”².

2. Grupuri de adulți și nevoi specifice de educație

Spre deosebire de alte epoci istorice, societatea contemporană oferă nenumărate oportunități de educație a adulților. Atât în sistemul formal de educație prin școli și universități, cât și în cel non-formal prin universități pentru adulți, centre formare a adulților și programe de formare continuă la locul de muncă, orice adult are, cel puțin teoretic, șansa de a se reîntoarce la învățare. Statisticile actuale arată însă că cel mai adesea, aceste oportunități de educație sunt accesate de cei care au deja un nivel de educație și formare profesională inițială de nivel înalt, au un loc de muncă și sunt interesați de progresul în carieră și de propria dezvoltare personală. Paradoxul conform căruia cu cât știi mai multe, cu atât ești mai motivat să înveți lucruri noi este confirmat în mai toate societățile, iar România nu face excepție. Spre ilustrare, putem analiza situația de mai jos (EUROSTAT, 2011):

Cu o rată foarte scăzută de participare la învățarea permanentă a adulților, în statistici România se află pe ultimele locuri în Europa (sub 2% în comparație cu media europeană de aproximativ 8%). Există **categorii specifice de adulți** care dintr-un motiv sau altul se confruntă cu o serie de bariere specifice care îi împiedică să participe la o formă sau alta de educație. Printre cele mai importante bariere de participare la educația adulților se numără:

² Harrison, R. (ed.) „Supporting lifelong learning”, Volume 1 Perspective on learning, Routledge Falmer, London and New York, The Open University, 2002 (p.2)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- a) Experiențe școlare din istoria personală marcate de eșec, care se asociază cu o motivație scăzută pentru învățarea de orice tip;
- b) Lipsa unor modele sociale de succes care să se bazeze pe o educație înaltă, fie în context familial, fie în contextul social mai larg;
- c) Lipsa de informare cu privire la oportunitățile de învățare, mai ales pentru adulții din mediul rural sau care provin din zone dezavantajate, asociate cu distanțe mari în raport cu instituțiile care oferă programe pentru adulți;
- d) Obligații familiale sau program de lucru care nu permit înscrierea într-un program de educație a adulților sistematic;
- e) Costuri ale programelor de educație a adulților care depășesc posibilitățile financiare ale adulților cu venituri mai mici;
- f) Lipsa de relevanță a unor programe de educație a adulților, care nu se potrivesc intereselor acestora sau nu sunt corelate cu cerințele pieței muncii, astfel încât să le poată oferi perspectiva unei îmbunătățiri a situației lor pe piața muncii;
- g) Nivelul scăzut de conștientizare a competențelor pe care fiecare adult le dobândește în contexte non-formale sau informale de educație și de recunoaștere a acestora în sistemele oficiale.

Astfel de **bariere de acces** la educația adulților conduc la creionarea unor categorii specifice de adulți care au acces foarte redus la programe de educație a adulților. În România, categoriile cu accesul cel mai scăzut la programe de educație a adulților sunt:

- a) Tinerii care au părăsit prematur sistemul de educație și formare profesională, înainte chiar de a dobândi o calificare profesională de bază;
- b) Adulții de peste 40 de ani, care se consideră adesea ca fiind prea în vârstă pentru a mai învăța;
- c) Adulții din mediul rural care se confruntă cu un acces redus la informații cu privire la programele de educație a adulților, dar și cu dezavantajul distanței până la cel mai apropiat centru de educație a adulților;
- d) Persoanele în căutarea unui loc de muncă, ale căror competențe nu se potrivesc cu solicitările de piața muncii.

3. Politici naționale în domeniul educației adulților

În loc de context: Ce fel de adulți are România?

Ca în orice alt domeniu, politicile naționale din domeniul educației adulților trebuie dezvoltate în acord cu specificul populației țintă: adulții. O scurtă analiză a statisticilor actuale oferă câteva caracteristici ale adulților din România, ce creionează contextul politicilor actuale și de viitor în domeniu.

- *Adulții sunt persoane cu vârsta de peste 15 ani.* Conform contextului legal românesc, adulții sunt persoane cu vârsta peste 15 ani, care pot întreține relații de muncă (între 15 și 16 ani, tinerii pot fi angajați numai cu acordul părinților).
- *Populația României este în scădere.* Conform datelor recensământului din 2011, populația stabilă a României este de 20.121.641 persoane, din care 51,4% femei. Față de situația existentă la recensământul anterior, populația stabilă a scăzut cu 1.559,3 mii persoane, în principal din cauza migrației externe. 54% din populația României trăiește în mediul urban. Prognozele europene evidențiază o scădere gradată a populației României până la 17,1 milioane în 2050.
- *Numărul populației adulte este în creștere, față de alte grupe de vârstă.* Recensământul a evidențiat următoarea structură a populației pe vârste (procente calculate din totalul populației stabile):
 - copiii (0-14 ani) - 15,9%;
 - populația tânără (15 - 24 ani) - 12,3%;
 - **persoanele mature (25 – 64 ani) - 55,7%;**
 - persoanele în vârstă de 65 ani și peste - 16,1%.

Conform prognozelor Biroului Statistic al Uniunii Europene (Eurostat), populația României va îmbătrâni constant până în 2050, iar rata populației aflate la pensie va crește la mai mult decât dublu față de nivelul actual. Populația în vârstă de peste 65 de ani va reprezenta aproape 30% din totalul populației din același an, față de nivelul actual de 16%.

- *O pondere semnificativă din populația României are nivel scăzut de educație.* Structura populației de 10 ani și peste este următoarea:
 - **44,2%** - nivel scăzut de educație (primar, gimnazial sau fără școală absolvită);
 - 41,4% - nivel mediu (posticeal, liceal, profesional sau tehnic de maiștri);
 - 14,4% - nivel superior de educație;
 - 245,4 mii - persoane analfabete.
- *Fenomenul migrației externe rămâne încă semnificativ.* Numărul persoanelor plecate în străinătate pentru o perioadă de cel puțin un an, dar care nu fac parte din populația stabilă, este de 727,5 mii. Datele recensământului trebuie puse sub semnul subînregistrării (la momentul respectiv, mare parte dintre aceste persoane erau plecate cu întreaga familie în străinătate și nici nu au existat alte persoane în țară care să declare informațiile solicitate despre aceștia).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Institutiile responsabile

Responsabilitățile privind educația adulților – proiectare, organizare, finanțare etc. – sunt împărțite între mai multe instituții, în funcție de domeniile de intervenție și de categoriile de populație adultă.

Ministerul Educației Naționale (MEN) are principala responsabilitate în ceea ce privește educația în România, inclusiv educația adulților. Din perspectiva învățării permanente, respectiv a educației adulților, atribuțiile MEC sunt următoarele:

- elaborarea strategiilor și politicilor naționale în domeniul educației, al formării profesionale;
- furnizarea de formare profesională continuă prin instituțiile de educație (școli, colegii, universități);
- formarea profesională continuă a propriilor resurse umane (personal didactic), pentru activitatea cu copiii sau pentru a furniza programe de formare profesională continuă pentru adulți;
- stabilirea mecanismelor și a metodologiilor de validare și recunoaștere a rezultatelor învățării;
- elaborarea, împreună cu Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, a politicilor în domeniul educației nonprofesionale a adulților și vârstnicilor;
- dezvoltarea instrumentelor de planificare la nivel regional a necesarului și a ofertelor de formare profesională;
- dezvoltarea curriculară bazată pe cele opt domenii de competențe cheie, asigurându-se astfel baza învățării pe tot parcursul vieții;
- dezvoltarea formelor alternative de educație formare, în scopul creșterii accesului și participării la educație a categoriilor dezavantajate de populație;
- susținerea structurilor de parteneriat la nivel regional și local, în vederea dezvoltării ofertei de formare profesională;
- coordonarea Centrului Național pentru Dezvoltarea Învățământului Profesional și Tehnic (CNDIPT), ca structură ce are atribuții privind corelarea formării profesionale inițiale cu formarea profesională continuă și dezvoltarea parteneriatului în domeniu la nivel regional și local.

Responsabilitățile MEN privind educația adulților au fost implementate, de-a lungul timpului, prin adoptarea unor documente specifice de politică educațională (legea educației, strategii naționale, ordine de ministru).

Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale (MMFPS) are responsabilități în ceea ce privește formarea profesională continuă:

- elaborarea, împreună cu MEN, a politicilor și a strategiilor naționale privind formarea profesională a adulților;
- reglementarea formării profesionale la locul de muncă și a formării profesionale prin ucenicie la locul de muncă;
- monitorizarea, evaluarea și acreditarea furnizorilor de formare;
- elaborarea, implementarea și monitorizarea din punct de vedere tehnic a proiectelor finanțate din fonduri europene sau din alte surse, pentru domeniul formării profesionale continue;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- promovarea parteneriatul public-privat în domeniu;

Ministerul Culturii și Patrimoniului Național (MCPN) este, de asemenea, un minister cu responsabilități specifice în domeniul educației adulților:

- promovarea unor politici de stimulare a participării publicului la cultură;
- promovarea parteneriatelor cu autoritățile administrației publice locale și cu structurile societății civile pentru diversificarea, modernizarea și optimizarea serviciilor publice oferite de instituțiile și așezămintele de cultură, în vederea satisfacerii necesităților culturale și educative ale publicului;
- promovarea recunoașterii competențelor profesionale, respectiv garantarea drepturilor și a intereselor creatorilor, artiștilor și specialiștilor din domeniul culturii.

Alte ministere cu atribuții în domeniul educației adulților, cu accent pe anumite grupuri țintă, sunt **Ministerul Sănătății** și **Ministerul Administrației și Internelor**.

Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) este o instituție coordonată de MMFPS și are în subordine agenții județene, centre județene de formare profesională a șomerilor și centre regionale de formare profesională a adulților. În domeniul educației adulților ANOFM are roluri precum:

- implementarea politicilor și strategiilor elaborate de MMFPS în domeniul formării profesionale continue;
- organizarea de servicii de formare profesională pentru persoanele neîncadrate în muncă și pentru alte categorii de beneficiari;
- elaborarea, implementarea și cofinanțarea de programe de activitate privind ocuparea și formarea profesională a forței de muncă;
- promovarea de proiecte de acte normative în domeniu;
- finanțarea, din bugetul asigurărilor de șomaj, a formării profesionale pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, precum și pentru alte categorii specifice prevăzute de lege.

Autoritatea Națională pentru Calificări (ANC) este o altă instituție cu rol important în domeniul educației adulților. Aceasta a luat ființă în 2011, prin reorganizarea Consiliului Național de Formare Profesională a Adulților (CNFPA). CNFPA a fost înființat în 1999 ca o instituție tripartită, cu rol consultativ în domeniul formării profesionale a adulților. Din anul 2003, CNFPA a primit responsabilitatea asigurării calității în domeniul formării profesionale continue, prin: aprobarea standardelor ocupaționale; autorizarea centrelor de evaluare de competențe; coordonarea procesului de autorizare a furnizorilor de formare. Din anul 2011, prin reorganizarea CNFPA, s-a înființat Autoritatea Națională pentru Calificări (ANC). O primă misiune a ANC este monitorizarea, evaluarea și controlul sistemului de educație continuă și formare profesională, prin roluri precum:

- elaborarea și implementarea cadrului național al calificărilor;
- promovarea de politici și strategii naționale în domeniul formării profesionale;
- coordonarea procesului de autorizare a furnizorilor de formare profesională a adulților și de acreditare a centrelor de evaluare a competențelor profesionale;
- coordonarea la nivel național a elaborării standardelor ocupaționale și a standardelor de pregătire profesională;
- coordonarea asigurării calității în formarea profesională a adulților;

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI!

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- sprijinirea și coordonarea activității comitetelor sectoriale, ca structuri de dialog social cu rol în dezvoltarea, validarea și actualizarea calificărilor;;
- participarea la elaborarea de metodologii pentru recunoașterea rezultatelor învățării în contexte nonformale și informale și pentru acordarea de credite transferabile.

Agencia Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP) este o instituție aflată în subordinea MEN, cu rol de facilitare a accesului la alternative europene de învățare continuă și activă. În acest scop, ANPCDEFP gestionează și alocă fonduri europene în domeniul educației, formării profesionale și tineretului. Unul dintre programele susținute la nivel național de ANPCDEFP – Grundtvig – se adresează în mod direct educației adulților.

Programul Grundtvig își propune să ofere alternative educaționale și să îmbunătățească accesul adulților la educație. Programul are ca scop: să răspundă provocărilor educaționale impuse de îmbătrânirea populației/ creșterea speranței medii de viață în Europa; să sprijine oferta și să răspundă cererii de alternative educaționale pentru adulți, cu scopul de a ameliora cunoștințele și competențele acestora.

Operatorii culturali (muzee, biblioteci, universități populare, case de cultură, alte așezăminte culturale) au un rol important în domeniul educației adulților. Activitatea acestora este descentralizată, finanțarea făcându-se de administrația publică locală.

Din anul 1993, Asociația Universităților Populare Germane (DVV International) a acordat sprijin instituțiilor de cultură și de educație din România (case de cultură, universități populare, cămine culturale, centre regionale de educație a adulților). Din 1994, DVV International a promovat sintagma de educație a adulților în rândul reprezentanților guvernului, societății civile, sindicatelor și patronatelor și a făcut lobby în Parlamentul României în vederea introducerii acesteia în legislație. Această inițiativă a contribuit la definirea unor prevederi specifice cu referire la educația adulților în cadrul Legii învățământului din 1995.

Până în 1989, în România au existat mai mult de 200 de case de cultură, peste 2000 de cămine culturale și aproximativ 3000 de universități populare, alături de o rețea națională de biblioteci, muzee, școli populare de artă, centre de îndrumare a creației populare, a căror activitate intră în sfera educației adulților. După 1989, numărul universităților populare s-a redus până la mai puțin de 200.

Cadru legislativ național pentru educația adulților

Principiile învățării pe tot parcursul vieții au fost incluse ca priorități în diferite **documente de politică referitoare la educație, formare profesională continuă și ocupare.**

Planul național de dezvoltare 2007-2013 (PND), Programul național de reforme 2007-2010 (PNR) și Programul operațional sectorial în domeniul dezvoltării resurselor umane (POS Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

DRU) sunt principalele documente de politică prin care România urmărește în prezent țintele stabilite prin Agenda Lisabona în domeniul educației, formării profesionale și ocupării.

De asemenea, obiective specifice educației permanente se regăsesc în mod explicit într-o serie de documente strategice la nivel sectorial, cum sunt: *Strategia națională pentru ocuparea forței de muncă 2004-2010* (MMSSF, 2004), *Strategia pe termen scurt și mediu privind formarea profesională continuă 2005-2010* (MMSSF, ANOFM, MEC, CNFPA cu sprijinul Comitetelor sectoriale, 2005), *Direcții strategice ale Ministerului Educației și Cercetării pentru perioada 2006-2008* (2005), *Strategia Dezvoltării Învățământului Preuniversitar pentru perioada 2001 – 2010*, *Strategia pentru dezvoltare durabilă în România*.

Preocupările actuale din România cu privire la educația adulților se concentrează pe elaborarea unei **strategii naționale privind educația permanentă**. În acest context, ca urmare a inițiativei Ministerului Educației Naționale din anul 2010, a fost înființat un grup de lucru intersectorial (reprezentanți ai ministerelor interesate și ai partenerilor sociali), care a elaborat un draft al strategiei și un planul de acțiune pe termen scurt, mediu și lung care cuprinde principalele obiective strategice, direcții de acțiune și responsabilități asociate. De asemenea, a fost inițiat un proces de consultare inter-instituțională pentru definitivarea strategiei.

*Proiectul strategiei propune o viziune complexă a învățării de-a lungul întregii vieți, prin luarea în considerare a tuturor contextelor de învățare (formale, non-formale și informale) și prin abordarea aspectelor educaționale care, în mod tradițional, nu sunt incluse în agenda de învățare pe tot parcursul vieții din România, cum sunt: educația timpurie, educația în familie, educația prin mass media, educația pentru cetățenie activă, formarea în întreprindere, inițierea în TIC, dezvoltarea competențelor lingvistice. Grupul de lucru pentru elaborarea Strategiei învățării permanente în România a convenit asupra următoarelor **priorități strategice privind educația permanentă**: a) integrarea abordărilor privind învățarea permanentă în România; b) promovarea participării la învățarea permanentă; c) recunoașterea și validarea învățării non-formale și informale; d) orientarea educației și formării către dezvoltarea competențelor transversale la orice vârstă; e) modularizare și acces la parcursuri flexibile de educație și formare inițială și continuă; f) dezvoltarea și diversificarea profilurilor/statutului resurselor umane implicate în sistemele de învățare pe parcursul întregii vieți; g) dezvoltarea centrelor comunitare de învățare permanentă; h) consilierea și orientarea școlară și profesională pe tot parcursul vieții; i) dezvoltarea sistemelor de învățare la locul de muncă; j) reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie și implicarea civică; k) stimularea cercetării în domeniul învățării permanente.*

La nivel legislativ există o serie întreagă de **reglementări care fac referire în special la formarea profesională**. Câteva referințe actuale:

- *Legea nr. 167/2013 pentru modificarea și completarea OG nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulților* – face precizări privind sistemul de formare profesională a adulților, corelat cu principiul promovării învățării pe tot parcursul vieții;

- *Codul Muncii Legea nr. 53/2003*, republicată cu modificările și completările ulterioare – reglementează formarea profesională în întreprinderi și stipulează obligații ale companiilor în domeniul formării profesionale a personalului;
- *Hotărârea de Guvern nr. 556/2011 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Calificări; Ordinul MECTS nr. 3826/2013 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a autorității naționale pentru calificări;*
- *Legea nr. 279/2005 privind ucenicia la locul de muncă*, republicată cu modificările și completările ulterioare; *Hotărârea nr. 234/2006 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 279/2005 privind ucenicia la locul de muncă.*

De asemenea, un ansamblu de **ordine de ministru** detaliază legile specifice și reglementează funcționarea sistemului de educație a adulților. Câteva referințe:

- *Ordinul MECTS nr. 5703 /2011 privind implementarea Cadrului național al calificărilor din învățământul superior;*
- *Ordinul MECTS nr. 1804/2012 privind aprobarea Metodologiei de utilizare a instrumentelor Europass și Youthpass și a Metodologiei-cadru cu privire la serviciile de consiliere și orientare a carierei pe tot parcursul vieții;*
- *Ordinul MMSSF nr. 701/2003 cu completările ulterioare, pentru desemnarea instituției care să recunoască automat documentele care dovedesc calificarea dobândită în străinătate, în afara sistemului de învățământ, de cetățenii români sau cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene și ai statelor aparținând Spațiului Economic European;*
- *Ordin MMSSF nr. 51/2007 privind Procedura de atestare a calificării dobândite în România de către cetățenii ce doresc să desfășoare activități într-un stat din Uniunea Europeană;*
- *Ordinul comun al MEC și MMSSF nr. 4543/468/2004 pentru aprobarea Procedurii de evaluare și certificare a competențelor profesionale obținute pe alte căi decât cele formale.*

Cadrul legal cu cel mai mare impact actual asupra sistemului de educației a adulților este reprezentat de **Legea educației naționale nr. 1/2011**, care valorifică principiile educației permanente într-un spațiu amplu numit *Învățarea pe tot parcursul vieții*. Acesta reglementează cadrul general și integrator și stabilește responsabilitățile în domeniul educației permanente în România. Aspectele specifice sunt prezentat în subcapitolul următor.

Direcții privind educația adulților în *Legea educației naționale* – studiu de caz

Legea educației naționale nr. 1/2011 definește conceptul de educație și formare profesională pe tot parcursul vieții într-un mod integrat și coerent. Astfel, noul cadru legislativ:

- oferă o definiție bine delimitată a învățării de-a lungul întregii vieți, racordată la realitățile românești;

Definiția educației permanente:

(2) Educația permanentă reprezintă totalitatea activităților de învățare realizate de fiecare persoană pe parcursul vieții în contexte formale, nonformale și informale, în scopul formării sau dezvoltării competențelor dintr-o multiplă perspectivă: personală, civică, socială ori ocupațională.

(art. 328, Legea educației naționale nr. 1/2011)

Finalități ale educației permanente

Finalitățile principale ale învățării pe tot parcursul vieții vizează dezvoltarea plenară a persoanei și dezvoltarea durabilă a societății. (2) Învățarea pe tot parcursul vieții se concentrează pe formarea și dezvoltarea competențelor-cheie și a competențelor specifice unui domeniu de activitate sau unei calificări.

(art 329, Legea educației naționale nr. 1/2011)

- precizează reglementări care se adresează unor grupuri țintă specifice și variate, în mod tradițional neglijate de documentele reglatoare de până acum.

Grupuri țintă

Statul garantează și susține, inclusiv financiar, accesul la educație și formare profesională continuă pentru: a) tinerii și adulții care nu au finalizat învățământul obligatoriu; b) tinerii care au părăsit sistemul de educație înainte de a obține o calificare profesională și nu sunt cuprinși în nicio formă de educație sau formare profesională; c) absolvenții de învățământ nonprofesional sau cei care au absolvit studiile învățământului liceal sau ale învățământului superior în domenii și calificări redundante ori nerelevante pe piața forței de muncă; d) persoanele cu cerințe educaționale speciale; e) tinerii și adulții care revin în țară după o perioadă de muncă în străinătate; f) tinerii și adulții rezidenți în comunități dezavantajate economic și social; g) angajații de peste 40 de ani cu nivel scăzut de educație, rezidenți în mediul urban și în mediul rural, cu calificare redusă sau necalificați; h) elevii cu risc major de eșec școlar; i) toți cetățenii care doresc să urmeze programe de educație permanentă.

(art. 333, Legea educației naționale nr. 1/2011)

- stabilește modalitățile de recunoaștere și certificarea competențelor obținute în contexte educaționale formale, informale și non-formale;
- definește responsabilități specifice ale diferitelor instanțe și promovează un parteneriat activ între ministere și alte instituții interguvernamentale în vederea implementării educației permanente;
- prevede înființarea centrelor comunitare de învățare permanentă, cu rol de a implementa, la nivelul comunității, politicile și strategiile în domeniul învățării pe tot parcursul vieții.

Centrele comunitare de învățare permanentă

(1) Centrele comunitare de învățare permanentă se înființează de către autoritățile administrației publice locale în parteneriat cu furnizorii de educație și formare. Acestea au rolul de a implementa politicile și strategiile în domeniul învățării pe tot parcursul vieții la

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

nivelul comunității. (2) Unitățile și instituțiile de învățământ de sine stătător sau în parteneriat cu autoritățile locale și alte instituții și organisme publice și private: case de cultură, furnizori de formare continuă, parteneri sociali, organizații nonguvernamentale și altele asemenea pot organiza la nivel local centre comunitare de învățare permanentă, pe baza unor oferte de servicii educaționale adaptate nevoilor specifice diferitelor grupuri-țintă interesate. (3) Finanțarea centrelor comunitare de învățare permanentă se face din fonduri publice și private, în condițiile legii. Toate veniturile obținute de centrele comunitare de învățare permanentă rămân la dispoziția acestora.

(art. 343, Legea educației naționale nr. 1/2011)

(1) Atribuțiile centrelor comunitare de învățare permanentă la nivel local sunt următoarele: a) realizează studii și analize privind nevoia de educație și formare profesională la nivel local; b) elaborează planuri locale de intervenție în domeniul educației permanente; c) oferă servicii educaționale pentru copii, tineri și adulți prin: programe de tip remedial pentru dobândirea sau completarea competențelor-cheie, inclusiv programe educaționale de tip "A doua șansă" sau programe de tip "zone de educație prioritară" pentru tinerii și adulții care au părăsit timpuriu sistemul de educație ori care nu dețin o calificare profesională; programe pentru validarea rezultatelor învățării nonformale și informale; programe de dezvoltare a competențelor profesionale pentru calificare/recalificare, reconversie profesională, perfecționare, specializare și inițiere profesională; programe de educație antreprenorială; programe de dezvoltare personală sau de timp liber; organizarea de activități de promovare a participării la învățarea permanentă a tuturor membrilor comunității; d) oferă servicii de informare, orientare și consiliere privind: accesul la programe de educație și formare profesională; validarea rezultatelor învățării nonformale și informale; pregătirea în vederea ocupării unui loc de muncă; e) oferă servicii de evaluare și certificare a rezultatelor învățării nonformale și informale; f) asigură accesul membrilor comunității la mijloace moderne de informare și comunicare; g) promovează parteneriatul cu mediul economic; h) implementează instrumentele dezvoltate la nivel european, Europass și Youthpass, pașaportul lingvistic, precum și portofoliul de educație permanentă; i) gestionează informații cu privire la participarea beneficiarilor la serviciile acestora.

(art. 344, Legea educației naționale nr. 1/2011)

- face referiri la portofoliul de educație permanentă și la consilierea și orientarea carierei pe tot parcursul vieții, ca instrumente necesare pentru dezvoltarea personală a fiecărui adult.

(1) **Portofoliul de educație permanentă** reprezintă un instrument care facilitează identificarea și formularea abilităților și competențelor personale și valorificarea acestora în parcursul școlar și profesional și în inserția pe piața muncii a fiecărui individ. (2) Portofoliul de educație permanentă conține dovezi ale rezultatelor învățării dobândite în contexte formale, nonformale și informale de educație. (3) Portofoliul educațional integrează și instrumentele europene care evidențiază rezultatele învățării unei persoane, cum ar fi Europass și Youthpass.

(art. 345, Legea educației naționale nr. 1/2011)

(1) **Consilierea și orientarea carierei pe tot parcursul vieții** se referă la totalitatea serviciilor și activităților care asistă persoanele de orice vârstă și în orice moment al

Proiect finanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI!

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

existenței lor să facă alegeri în sfera educațională, de formare sau muncă și să își gestioneze cariera. (2) Serviciile de consiliere și orientare în carieră se realizează prin unități și instituții de învățământ, universități, instituții de formare, servicii de ocupare a forței de muncă și servicii pentru tineret. Ele se pot realiza și la locul de muncă, în serviciile sociale și în sectorul privat.

(art. 350, Legea educației naționale nr. 1/2011)

Pentru punerea în practică a aspectelor referitoare la educația permanentă, anterior specificate, au fost elaborate o serie de **metodologii secundare la Legea educației naționale**, precum:

- Metodologia privind utilizarea instrumentelor Europass și Youthpass și serviciile de consiliere și orientare a carierei pe tot parcursul vieții – aprobată prin *Ordinul MECTS nr. 1804/2012* (disponibil la <http://www.edu.ro/index.php/articles/18308>);
- Metodologia privind organizarea și funcționarea centrelor comunitare de învățare permanentă și Metodologia pentru identificarea, evaluarea și recunoașterea rezultatelor învățării dobândite în contexte nonformale și informale – aflate în prezent în dezbatere (disponibile la adresa <http://administraresite.edu.ro/index.php/articles/15277> și http://administraresite.edu.ro/index.php/articles/proiecte_acte_norm/?sort=title&letter=M&startnum=21).

Strategii și programe de educație a adulților

Cadrul legal anterior prezentat “prinde viață” în practică printr-un ansamblu de strategii și proiecte care au obiective în domeniul educației adulților. Astfel de proiecte derulate în ultimii ani au fost susținute financiar din diferite surse. Oferim în cele ce urmează câteva exemple:

- proiecte finanțate de Banca Mondială – au avut scopuri explicite în domeniul educației adulților, prin: elaborarea primelor standarde ocupaționale în România; dezvoltarea unui sistem de informare și orientare în carieră; consolidarea Consiliului Național de Formare Profesională a Adulților; formarea profesională a personalului didactic din zonele rurale etc.
- proiecte finanțate de Uniunea Europeană – s-au derulat în cadrul Programului Phare Coeziune Economică și Socială și au promovat: elaborarea de documente cadru de referință, înființarea diferitelor structuri cu rol în domeniul educației adulților (de exemplu, înființarea Autorității Naționale pentru Calificări, consolidarea comitetelor sectoriale,) activități de formare profesională a diferitelor categorii de populație (funcționari publici, profesori, parteneri sociali, formatori și consilieri, membri ai unor grupuri dezavantajate etc.);

Exemplu: În cadrul Proiectului PHARE RO 2006/018-147.04.05.01.07.02 (*Asistență tehnică pentru România în vederea sprijinirii AMPOSDRU din cadrul MMFES în elaborarea unei strategii integrate de dezvoltare a resurselor umane*) a fost elaborată *Strategia integrată pentru dezvoltarea resurselor umane din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți 2009-2020 ca un document reper în domeniu.*

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI!

- proiecte bilaterale – de exemplu, proiectele România - Olanda MATRA și CROSS ce au acordat asistență tehnică pentru înființarea unor comitete sectoriale;
- proiecte finanțate de British Council – au fost destinate investiției în parteneriatul social din arii specifice de activitate;
- proiecte sprijinite de DVV International Proiect România, filială a DVV International Germania – au promovat: activități de formare profesională în diferite domenii; organizarea de evenimente naționale și internaționale pentru schimburi de experiență și de bune practici; crearea și monitorizarea unei rețele naționale de instituții de educație a adulților;
- proiecte dezvoltate în cadrul programelor Comunității Europene în domeniul educației și formării profesionale, coordonate de Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale – proiecte Leonardo da Vinci, proiecte Grundtvig;
- alte proiecte finanțate și dezvoltate de societatea civilă, prin activitatea diferitelor ONG-uri – în cadrul acestor a se remarcă proiectele de educație a adulților destinate populației de etnie roma;
- proiecte susținute din Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POS DRU) – au vizat: elaborarea de strategii și alte documente de politică în domeniul învățării de-a lungul întregii vieți; formarea diferitelor categorii de resurse umane; dezvoltarea de programe de educație recuperatorie în vederea reducerii părăsirii premature a școlii.

Programele educaționale de tip „a doua șansă”

- *În perioada 2009-2012 au fost implementate mai multe proiecte strategice sau de tip FSE, special destinate dezvoltării de programe de tip „a doua șansă” pentru diferite categorii de populație țintă (populație din zone dezavantajate, populație de etnie roma, deținuți etc.), în vederea reducerii părăsirii timpurii a educației și a riscului de abandon școlar.*
- *Acestea au valorificat experiența programelor similare anterioare. Inițial, programul „a doua șansă” a fost implementat în România începând cu anul școlar 1999-2000, a fost dezvoltat în cadrul Programului multianual Phare 2001-2006 “Acces la educație pentru grupurile dezavantajate” și, începând cu anul școlar 2007-2008, a fost extins la nivel național. Programul are ca scop sprijinirea tinerilor care au abandonat învățământul obligatoriu, prin completarea pregătirii generale a acestora și pregătirea profesională personalizată, în vederea susținerii inserției sociale și profesionale a acestora. Ca tip specific de intervenție educațională, programele de tip „a doua șansă” au o serie de caracteristici: curriculum modular, evaluarea și recunoașterea competențelor de bază și profesionale dobândite anterior, în diferite contexte de învățare; asigurarea unui program de pregătire flexibil și individualizat.*

Strategii în domeniul educației permanente

În cadrul proiectului POSDRU/62/2.3/S/22025 PREZENT! Stimularea participării la formarea continuă a angajaților aflați în situație de risc pe piața muncii – informare, conștientizare și acces la învățare de calitate pe parcursul întregii vieți, în anul 2010 a fost elaborat și

Proiect finanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

promovat un document strategic relevant pentru domeniul educației adulților: *Formarea continuă – șansa unor întreprinderi inovative cu angajați pasionați de munca lor. Strategie națională de stimulare a participării la formare continuă a angajaților, cu focalizare pe categorii dezavantajate.*

4. Politici europene în domeniul educației adulților

Prin Decizia 2493/95/CE, anul 1996 a fost declarat **Anul european al învățării pe tot parcursul vieții**. Pe baza succesului acestei inițiative, Consiliul a adoptat, în iunie 2002, o rezoluție privind învățarea pe tot parcursul vieții pentru a-i motiva pe cetățeni să facă față provocărilor societății informației și să își desăvârșească cunoștințele și capacitățile în toate etapele vieții. În ultimii ani, **învățarea pe tot parcursul vieții** a devenit o constantă a politicii educaționale europene, cu scopul asigurării pentru toate grupele de vârstă a unui acces egal și neîngrădit la oferte educaționale de calitate.

Politicile europene în domeniul educației și formării profesionale au înregistrat un moment de cotitură prin adoptarea **Strategiei Lisabona** în anul 2000, centrate pe dezvoltarea și crearea de locuri de muncă. Programul de lucru **Educație și Formare 2010** lansat în anul 2001 și, ulterior, **Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării „ET 2020”**, adoptată de către Consiliu în mai 2009, reprezintă strategia europeană și cooperarea în domeniul educației și formării.

Documentele europene susțin importanța educației și formării profesionale de calitate și promovează învățarea de-a lungul întregii vieți ca o prioritate a societății actuale, un element cheie pentru ocupare, succes economic și participare socială.

Strategia UE subliniază cooperarea dintre state și învățarea reciprocă: *Sprrijinirea tuturor cetățenilor în vederea îmbunătățirii competențelor și calificărilor reprezintă un aspect crucial în dezvoltarea UE și asigurarea de locuri de muncă, precum și pentru promovarea egalității și incluziunii sociale. Criza economică plasează cu atât mai mult în centrul atenției aceste provocări pe termen lung. Bugetele publice și private sunt supuse unor presiuni puternice, locurile de muncă existente dispar, cele nou create necesitând adesea competențe diferite, precum și un nivel de calificare superior. Prin urmare, sistemele de educație și formare profesională ar trebui să fie mai deschise și mai relevante pentru nevoile cetățenilor, ale pieței muncii și ale societății în general.*

Obiectivele politicilor europene în domeniul educației și formării profesionale vizează:

- realizarea în practică a învățării pe tot parcursul vieții și a mobilității – pentru aceasta se consideră a fi necesare:
 - punerea în aplicare a strategiilor de învățare pe tot parcursul vieții;
 - dezvoltarea cadrelor naționale pentru calificări în legătură cu [Cadrul european al calificărilor](#) și stabilirea unor cursuri educaționale mai flexibile;
 - aplicarea [Cartei europene a calității pentru mobilitate](#);

- Îmbunătățirea calității și a eficienței sistemelor de educație și formare – aceasta implică:
 - susținerea formării competențelor-cheie;
 - creșterea atractivității și a eficienței tuturor nivelurilor de educație și formare profesională;
- promovarea echității, a coeziunii sociale și a cetățeniei active – pentru a permite tuturor cetățenilor să dobândească și să dezvolte abilități și competențe necesare pentru ocuparea unui loc de muncă și continuarea învățării, cetățenia activă și dialogul intercultural;
- stimularea creativității și a inovării, inclusiv a spiritului întreprinzător, la toate nivelurile de educație și formare – implică promovarea competențelor transversale și a parteneriatelor dintre întreprinderi și instituțiile de învățământ, precum și comunitățile mai largi de cursanți, care să implice reprezentanți ai societății civile și alte părți interesate.

Statele europene au convenit, în cadrul strategiei Et 2020, cinci **ținte europene pentru anul 2020** în domeniul educației și al formării:

- cel puțin 95% dintre copiii cu vârste cuprinse între 4 ani și vârsta de începere a învățământului primar trebuie să participe la educația timpurie;
- proporția persoanelor cu vârsta mai mare de 15 ani și cu insuficiente competențe în citire, matematică și științe trebuie să fie mai mică decât 15%;
- ponderea persoanelor care părăsesc prematur sistemul de educație și formare trebuie să fie mai mică decât 10%;
- ponderea persoanelor de 30-34 ani absolvenți de învățământ terțiar trebuie să fie de cel puțin 40%;
- cel puțin 15 % dintre adulți (25-64 ani) trebuie să participe la învățarea permanentă.

Țintele stabilite în strategia ET 2020 reprezintă repere la nivel național, țările asumându-și anumite obiective și dezvoltând strategii specifice de acțiune pentru realizarea acestora. Dintre țintele europene, România și-a asumat două obiective:

- *reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii – La nivelul anului 2010, valoarea acestui indicator a fost de 18,4%. Prin PNR 2011-2013, România a asumat atingerea unui nivel de 14,8% în 2013, de 13,8% în 2015 și 11,3% în 2020.*
- *creșterea ponderii populației cu vârsta de 30-34 ani cu nivel de educație terțiară – Pe fondul creșterii numărului instituțiilor de învățământ superior, indicatorul a înregistrat valoarea de 16,78%, în 2008. Traectoria țintei vizează atingerea unui nivel de 20,25% în 2013, de 22,17% în 2015 și de 26,7% în 2020. Ținta asumată de România este mult mai scăzută decât cea propusă la nivel european.*

Rezoluția Consiliului din 27 iunie 2002 privind educația permanentă (2002/C 163/01) trece în revistă cele mai importante momente din procesul de recunoaștere oficială a educației permanente la nivel european:

- Adoptarea în 1996 a Concluziilor privind strategia pentru educație permanentă și elaborarea unor principii-cheie pentru elaborarea unei astfel de strategii; stabilirea educației permanente ca obiectiv transversal al strategiei europene în domeniul ocupării, cu ocazia Consiliului extraordinar de la Luxemburg – 1997

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- Recunoașterea educației permanente ca element-cheie în atingerea obiectivelor Lisabona – martie 2000
- Invitarea statelor membre, Consiliului și Comisiei Europene de a identifica strategii și măsuri concrete de facilitare a accesului și de promovare a educației permanente (Feira -2000 și Stokholm – 2001)
- Prezentarea raportului privind educația permanentă în cadrul Conferinței Miniștrilor Educației din statele membre și statele candidate – Riga 2001
- Adoptarea raportului Consiliului European *Obiectivele sistemelor de educație și formare* (2001) și a unui program de lucru specific
- Elaborarea de către Comisia Europeană a Cărții Albe *Un nou avânt pentru tinerii europeni (A new impetus for European Youth)* și adoptarea de către Consiliul European în 2002 a propunerilor din acest document
- Formularea cerinței de a adopta o Rezoluție cu privire la educația permanentă cu ocazia Consiliului European de la Barcelona – 2002.

Rezoluția ia act de faptul că accesul la educația permanentă nu este încă o realitate pentru un număr mare de cetățeni și subliniază faptul că educația permanentă trebuie să se refere la învățare pe parcursul întregii vieți, de la perioada preșcolară până la cea post-pensionare, incluzând întregul spectru al învățării formale, non-formale și informale. Scopul explicit al educației permanente formulat în cadrul acestui document este acela de a contribui la îmbunătățirea cunoașterii, deprinderilor și competențelor dintr-o perspectivă personală, civică, socială și/sau ocupațională. Principiile subsumate sunt cele ale individului ca subiect al învățării, egalității oportunităților și calității actului de învățare.

Rezoluția face referire la Comunicatul Comisiei *Transformarea ariei europene a educației permanente într-o realitate*, document care are la bază Memorandum-ul privind educația permanentă, și rezultatele procesului de consultare la nivel european asupra acestui document. Principalele priorități identificate în rezoluție se referă la:

- Accesul tuturor la oportunitățile specifice educației permanente, indiferent de vârstă, în special pentru categoriile dezavantajate, cei care nu participă la educație și formare, cât și imigranților, ca metodă de facilitare a integrării sociale;
- Crearea de oportunități pentru dobândirea unor competențe de bază (inclusiv noile competențe precum ICT, limbi străine, antreprenoriat sau competențe sociale);
- Formarea profesorilor și a formatorilor;
- Validarea și recunoașterea calificărilor dobândite în contexte formale cât și în cele non-formale sau informale;
- Accesibilitatea și calitatea în programele de informare, orientare și consiliere destinate grupurilor-țintă;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- Încurajarea reprezentării organizațiilor relevante (inclusiv cele ale tinerilor) în viitoarele rețele și structuri de lucru din acest domeniu.

Rezoluția oferă o platformă comună statelor membre să dezvolte și să implementeze strategii globale și coerente și să mobilizeze resursele necesare, împreună cu parteneri sociali, societatea civilă și autoritățile locale și regionale. Statele membre trebuie să stabilească ținte pentru a crește investițiile în resursele umane, pentru a optimiza utilizarea resurselor curente, stimula investițiile private în formare, utiliza focalizat resursele financiare comunitare, inclusiv cele ale Băncii Europene de Investiții.

De asemenea, rezoluția recomandă statelor membre să **promoveze învățarea la locul de muncă, să dezvolte servicii de informare pentru grupuri-țintă și strategii pentru identificarea și creșterea participării grupurilor excluse din societatea cunoașterii din cauza nivelului lor scăzut de competențe.**

Ulterior, Comisia Europeană a integrat diferitele sale inițiative în domeniul educației și formării sub o singură denumire: **Program integrat de acțiune în domeniul învățării pe tot parcursul vieții** (*lifelong learning*) pentru sprijinirea financiară a sectorului educativ european în perioada 2007-2013 (Decizia 1720/2006/CE din 15 noiembrie 2006).

La nivel național, programul este pus în aplicare de Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP).

În prezent, pe ordinea de zi se află îmbunătățirea educației adulților și definirea abilităților de bază care ar urma să fie transmise prin educația și formarea pe tot parcursul vieții pentru a acoperi necesarul de forță de muncă de înaltă calificare de pe piața muncii. În acest sens, planurile de acțiune europene formulează recomandări în vederea dezvoltării unor sisteme mai eficiente și de o calitate mai bună în domeniul învățării de-a lungul întregii vieți și pentru creșterea ratei de participare la activitățile de formare pentru adulți. Astfel, Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind **competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții** (2006/962/CE din 18 decembrie 2006) definește un cadru de referință european care cuprinde opt competențe-cheie:

- comunicare în limba maternă;
- comunicare în limbi străine;
- competențe matematice, în științe și tehnologii;
- competențe digitale;
- competența a învăța să înveți;
- competențe civice și sociale;
- asumarea inițiativei și antreprenoriat;
- sensibilizare la cultură și exprimare culturală.

În România, Legea educației naționale nr. 1/2011 a preluat și adaptat lista celor opt competențe cheie în definirea profilului de formare al elevului.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRUMINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

Comunicatul Comisiei Europene “Nu este niciodată prea târziu pentru a învăța” (Comisia Europeană, 2006) a subliniat contribuția esențială a educației și formării adulților în ceea ce privește competitivitatea, puterea de angajare și cea de incluziune socială.

Acest comunicat a fost urmat de **Planul de Acțiune asupra Educației Adulților “Întotdeauna este un moment potrivit pentru a învăța”** (Comisia Europeană, 2007), valorificat ulterior de către Strategia Et 2020.

Documentele europene au identificat un ansamblu de **sectoare cheie** pentru a acționa în domeniul educației și formării adulților:

- creșterea nivelului de conștientizare a importanței educației adulților;
- dezvoltarea competențelor de bază și a oportunitățile adulților de a obține o calificare cu cel puțin un nivel mai ridicată decât cea anterioară;
- lărgirea oportunităților de finanțare a educației adulților;
- creșterea accesului adulților la învățământul superior;
- monitorizarea sectorului educației adulților;
- creșterea calității în educația adulților;
- asigurarea accesului grupurilor țintă specifice la educația adulților (migranți, minoritari etnic, inclusiv populația roma, bătrâni, persoane cu dizabilități etc.);
- validarea învățării informale și nonformale.

5. Finanțarea programelor de educație a adulților

Barierile care afectează educația adulților în România se manifestă și mai pregnant în cazul persoanelor private de libertate:

- Concentrarea tradițională a politicilor educaționale asupra educației formale (școală, universitate) și neglijarea educației non-formale și informale
- Valorificarea insuficientă a învățării atât în plan individual, cât și în plan social și instituțional
- Absența unei legislații favorabile învățării permanente
- Dificultățile economice și sociale care limitează posibilitățile de investiție în capitalul uman
- Segmentarea socială, cu efecte negative asupra parteneriatului social
- Oferta educațională nesatisfăcătoare pentru adulți sau populațiile vulnerabile (Roma, femei, șomeri de lungă durată, persoane cu nevoi speciale, locuitori ai zonelor defavorizate)
- Lipsa unui sistem de recunoaștere și valorificare a educației non-formale și a experienței de viață

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- Insuficienta valorificare a potențialului noilor tehnologii, eLearning.

Ca politici publice care urmăresc sistematic reducerea efectelor nefaste ale detenției (instituționalizarea, depersonalizarea, desocializarea etc.), activitățile de învățare pentru adulți au nevoie de resurse adecvate. Proiectele curente urmăresc la nivel de politici **creșterea investițiilor în dezvoltarea resurselor** prin dezvoltarea unor strategii sectoriale, susținute de programe guvernamentale.

Încă sunt puțin dezvoltate mecanisme de **stimulare reală a a angajatorilor** pentru a-și asuma responsabilități în susținerea învățării permanente precum acordarea de facilități fiscale suplimentare pentru companiile care investesc în formarea profesională continuă a persoanelor dezavantajate (șomeri, tineri, femei, minorități, persoane în vârstă, persoane cu handicap, persoane care au suferit o privare de libertate).

Urmând modelul altor state membre, și în România se discută despre crearea unui **fond special pentru învățarea permanentă** (prin contribuții de la bugetul de stat, angajatori și indivizi) cât și despre mecanisme de urmărire sistematică a modului în care este apliată legislația muncii în domeniul obligativității angajatorilor de a sprijini participarea la formare a angajaților. În egală măsură politicile actuale pot stimula mai mult învățarea pe parcursul întregii vieți prin măsuri focalizate precum:

- Acordarea de facilități fiscale și financiare pentru persoanele care participă la programe de formare (de ex. deducerea investiției personale în formare din impozitul global, acordarea de credite bancare pentru formare, burse rambursabile acordate de companii)
- Acordarea altor facilități (de ex. program flexibil de lucru, concedii de studiu plătite, promovarea profesională)
- Informarea și consilierea indivizilor privind oferta de învățare permanentă și beneficiile obținute la încheierea programelor
- Creșterea vizibilității programelor europene de formare profesională continuă
- Recunoașterea (evaluarea, certificarea) competențelor obținute, îndeosebi a celor dobândite prin programe de învățare non-formală
- Diversificarea ofertei de formare și adaptarea ei la nevoile reale ale indivizilor
- Dezvoltarea unui sistem unic de acreditare a furnizorilor de formare (standarde, criterii de evaluare și acreditare).

Analiza eficienței investițiilor în învățarea permanentă este posibilă prin realizarea de studii privind rentabilitatea investiției în dezvoltarea resurselor umane; analiza raportului cost/beneficiu pentru învățarea permanentă la grupurile defavorizate (șomeri de lungă

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI!

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

durată, adolescenții care au abandonat școala, populația din zone izolate) cât și prin realizare de prognoze privind dezvoltarea economică și piața muncii (ex. în plan local și regional). Evaluarea impactului social al învățării permanente poate conduce la generalizarea rezultatelor și a exemplelor de bune practici la nivelul comunității, la atragerea autorităților locale și a angajatorilor în susținerea învățării permanente la nivelul comunității (co-finanțare, dirijarea fondurilor locale) și, implicit, la creșterea vizibilității fondurilor locale în susținerea LLL.

6. Monitorizarea și evaluare politicilor de educație a adulților

Evaluarea unei politici publice este procesul în care datele și informațiile colectate pe parcursul vieții unui proiect ajung să fie analizate, continuând procesul de monitorizare (deseori acestea sunt privite ca un întreg). Astfel, dacă monitorizarea politicii publice este o evaluare intermediară, *in medias res*, care indică modul în care decurge procesul de implementare, evaluarea finală oferă informații pertinente despre rezultatele și impactul atins.

Rezultatele evaluării sau *analizei ex post* ale unei politici (imediat ce aceasta a fost încheiată) sunt comparate cu rezultatele evaluării ex-ante pentru înțelege gradul în care starea de fapt dezirabilă a fost atinsă (s-a produs schimbarea urmărită?) și factorii determinanți în reușita/eșecul politicii publice implementate.

Pentru a fi cât mai obiectivi în aprecierea progresului și rezultatelor unui program/proiect, este necesar să utilizăm anumiți indicatori specifici. Indicatorii sunt expresii numerice cu ajutorul cărora se caracterizează fenomenele social-economice (ca structură, creștere etc.). Indicatorii se construiesc pe baza unor date cantitative sau pe informații calitative. Aceste informații se bazează pe date statistice, dar și pe informații calitative, așa cum sunt cele care se referă la atitudini, opțiuni sau comportamente (în acest caz, vorbim de indicatori calitativi ca, de exemplu, datele Eurobarometer, PISA sau IEA – cf Manualului privind Indicatorii Naționali pentru Educație, p 5).

Indicatorii nu sunt relevanți în sine, ci doar prin raportarea la anumite **criterii de evaluare**: de exemplu, obiectivele politicilor educaționale, anumite programe sau măsuri de reformă, starea generală a sistemului educativ. Pentru a putea verifica și măsura în ce grad logica intervenției a fost sau va fi realizată (în cazul fiecărui nivel), orice echipă managerială a unui proiect trebuie să-și definească o serie de indicatori care să poată fi definiți în ceea ce privește calitatea, cantitatea, să poată fi măsurați cu un cost acceptabil, să fie disponibili,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

relevanți și să poată fi definiți/calculați în timp util (*Specific; Measurable; Available; Relevant and Timely - SMART*).

Indicatorii se folosesc pentru definirea țintelor, măsurarea progresului și evaluarea rezultatelor și este de așteptat ca orice indicator avut în vedere să fie:

- valid (indicatorul reflectă în mod direct obiectivul specific)
- obiectiv (ceea ce urmează a fi măsurat este clar definit)
- de încredere (datele sunt coerente și pot fi comparate în timp)
- accesibil (datele pot fi colectate ușor, la timp și implicând costuri rezonabile)
- folositor (datele obținute sunt utile pentru procesul de luare a deciziilor și pentru îmbunătățirea cunoașterii)
- recunoscut (toți actorii cheie implicați în proiect recunosc indicator ca fiind important a fi utilizat)

Dezvoltarea unui sistem de indicatori în domeniul educației a început în jurul anilor '70, când a avut loc o expansiune considerabilă a sistemelor de educație, caracterizată prin următoarele măsuri: prelungirea duratei școlarității obligatorii, diversificarea ofertei de învățământ post-secundar, dezvoltarea învățământului comprehensiv, adoptarea principiului educației permanente. Ulterior, acest proces a fost urmat de noi aspirații, în special în anii 1980, care au dus la alocarea de noi resurse, la costuri tot mai ridicate și asumarea unor standarde de calitate tot mai înalte. În acest fel, învățământul a devenit întreprinderea națională care folosește cele mai multe resurse publice (aproximativ 25% din populația activă și 20% din bugetele publice) și implică tot mai multe instituții și actori sociali. În anii 1990, scena mondială a educației a fost dominată de o nouă paradigmă care a pus accentul pe competitivitate, pe standarde superioare de învățare și pe calitatea serviciilor. A apărut astfel nevoia de comparații internaționale și analize riguroase, inclusiv în cadrul sistemelor naționale. Este momentul de relansare a studiilor IEA și de interes maxim pentru anchetele internaționale cum sunt cele realizate de OECD (anchetele PISA), UNESCO („Education for All”) sau Uniunea Europeană (cercetările întreprinse prin agențiile sale specializate: Eurostat, Eurydice, ETF și Cedefop). Ca urmare a acestei evoluții, în contextul dezvoltării impresionante a mijloacelor informatice, indicatorii au devenit instrumente indispensabile în definirea, implementarea și evaluarea politicilor educaționale.

Manual privind Indicatorii Naționali privind Educația, PIR, Ministerul Educației, 2005 p.

8

Pe scurt, așa cum observă „Un sistem de indicatori trebuie să funcționeze ca un tablou de bord. El permite să se evidențieze problemele și să se măsoare amplitudinea acestora. Ulterior, se poate recurge la un diagnostic detaliat și la căutarea soluțiilor. Se poate da ca exemplu imaginea unui semnalizator de bord care previne asupra încălzirii excesive a

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI!

27

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

motorului. Când semnalizatorul se aprinde, specialistul intervine pentru a căuta cauzele disfuncției și a găsi soluții” - Sauvageot (2003, p. 18).

Utilizarea acestei comparații surprinde **funcția de diagnosticare** a indicatorilor. La fel de importante sunt și alte funcții, printre care cele legate **fundamentarea deciziei** (Ross și Mahlick, 1990) sau **evaluarea stării de funcționare** a sistemelor de educație (Meuret, 2001). Sistemele de indicatori folosite de Uniunea Europeană, OECD și UNESCO acoperă întreaga arie de roluri și contexte de utilizare a indicatorilor, care intervin în toate etapele definirii, implementării și evaluării politicilor educaționale.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. *** *Legea educației naționale nr. 1-2011*, disponibil la <http://www.edu.ro/index.php/legaldocs/14847>
2. *** *România – Raport național privind educația adulților. A 6-a Conferință Internațională privind Educația Adulților (CONFINTEA VI)*, mai, 2008, disponibil la http://www.dvv-soe.org/LLLA/EA_RO.pdf.
3. *** *Raportul național privind implementarea în România a Programului de lucru "Educație și Formare profesională 2010"*, MECT, 2007, disponibil la http://nou2.ise.ro/wp-content/uploads/2012/08/Raport_2020_Romana_27aprilie.pdf.
4. *** *Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării ET 2020*, disponibil la <http://administraresite.edu.ro/index.php/articles/c785/>

1. BÎRZEA, C. și FARTUȘNIC, C. *A doua tranziție: provocări pentru sistemul educațional românesc* în Georgescu, A. (coord.) **Reprofesionalizarea României II**, IPID, 2009 disponibil la: http://www.ipid.ro/documente/rr2_ro.pdf
2. DOWNING Keith – "Puterea" - Editura DUStyle, 1998.
3. Ghid privind elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice la nivel central, SGG (http://www.sgg.ro/docs/File/UPP/doc/ghid_pp.pdf)
4. HALL, John A. și IKENBERRY G. John – "Statul" – Editura DUStyle, 1998.
5. LINDBLOM Carles E., WOODHOUSE Edward J. – "Elaborarea politicilor", Editura Cartier, 2003.
6. MIROIU, A., RĂDOI, M. și ZULEAN M - "Politici Publice" - Editura Politeia-SNSPA, 2002.
7. MUNGIU-PIPPIDI, Alina și IONITA, Sorin (coordonatori) – "Politici publice. Teorie și practică", Editura Polirom, 2002.
8. PROFIROIU, M.C și IORGA, E. Manual de politici publice, IPP, Editura Economică, 2009 (<http://www.ipp.ro/library/Manual%20Politici%20Publice%20IPP.pdf>)
9. Raport privind starea învățământului, MECS 2007 – 2009 (<http://www.edu.ro/index.php/articles/c483/>)

Alte studii sau rapoarte tematice relevante utile pentru referatul final vor fi indicate în funcție de tematica analizată.

În limba engleză:

- BALL, S.J. **The Micro-Politics of the School**, London, Methuen, 1987.
- BALL, S.J. **Education Politics and Policy Making**, London, Routledge, 1990.
- BIRZEA, C. **Education Politics in Transition Countries**, Strasbourg, Council of Europe Press, 1990.
- CARLEY, M. **Rational Techniques in Policy Analysis**, London, Heinemann Educational Books, 1980.
- COLEBATCH, H.K. **Policy**, Buckingham, Open University Press, 1998.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE
OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

- CONSIDINE, M., **Public Policy: A Critical Approach**, London, Macmillan, 1994.
- COOKSON, J., PETER, W., SADOVNIK, A.R., SEMEL, S.F. **International Handbook of Educational Reform**, New York, Library of Congress, 1992.
- DYE, T.R., **Understanding Public Policy**, Englewood Cliffs, N.Y. Prentice Hall, 1998, 6th ed.
- FULLAN, M. **The New Meaning of Educational Change**, London, Cassell, 1991.
- FUHRMAN, S.H., MALEN, B. **The Politics of Curriculum and Testing**, London, Falmer Press, 1991.
- GEWIRTZ, S., BALL, S., BONE, R. **Markets, Choice and Equity in Education**, Buckingham, Open University Press, 1995.
- HADDAD, W.D. **Education Policy-Planning Process: An Applied Framework**, Paris, UNESCO: IIEP, 1995.
- HALLAK, J. **Educational Planning**, Paris, UNESCO, IIEP, 1991.
- HOWLETT, M., RAMESH, M. **Understanding Public Policy**, Oxford, Oxford University Press, 1995.
- LAWTON, D. **education and Politics in the 1990s**, London, Falmer Press, 1992.
- LAUGLO, J., McLEAN, M. **The Control of Education. International Perspectives on Centralization – Decentralization Debate**, London Heinemann Education Books, 1985.
- MADSEN, J. **Educational Reform at the State Level: the Politics and Problems of Implementation**, London, Falmer Press, 1994.
- ODDEN, A.R. **Education Policy Implementation**, Albany, State University of New York Press, 1991.
- OECD: Decision-Making in 14 OECD Education Systems**, Paris, OECD, 1995.
- POPKEWITZ, T.S. **Educational Knowledge: Changing Relationships between the State, Civil Society, and the Educational Community**, Albany, State University of New York Press, 2000.
- WHITTY, G., POWER, S., HALPIN, D. **Devolution and Choice in Education: The School the State and the Market**, Buckingham, Open University Press, 1998.
- GREEN, Andy. **Education, Globalization and the Nation State**, London Macmillan Press Ltd., 1997.
- TAYLOR, Sandra et al. **Educational Policy and the politics of change**, London: Routledge

